

Innspill til arbeidet med stortingsmelding
om avfallspolitikken og sirkulær økonomi

Mindre fotavtrykk og flere hender i arbeid

KS Bedrift

6. oktober - 2016

KS Bedrift er nærings- og arbeidsgiverorganisasjon for samfunnsbedrifter i hele landet. Landets kommuner og fylkeskommuner har etablert disse samfunnsbedriftene fordi det gir en mer effektiv drift og bidrar til kompetansebygging lokalt og regionalt. Slik løser de mange av kommunenes samfunnsoppdrag på vegne av innbyggerne.

Vårt innspill inneholder følgende punkter:

1. Forvaltning av ressurser	1
2. Mål for avfallspolitikken	2
3. Tilliggende lovverk	7
4. Økonomiske virkemidler	9
5. Beredskap, innsamling og behandling av avfall	10
6. Avfallsforebygging	13
7. Kompetanseoppbygging	14

1. Forvaltning av ressurser

Mindre fotavtrykk og flere hender i arbeid

Alle samfunnsbedriftene som kommuner eier i det ganske land er en viktig nøkkel i utviklingen av lavutslippssamfunnet lokalt, og totalt sett også nasjonalt.

De er i en særstilling for et grønt skifte, og kommunene har ansvar for å skape gode og levedyktige lokalsamfunn for sine innbyggere. En vesentlig oppgave knyttet til forurensningsloven er å unngå utslipp til jord, luft og vann. Kommunene har samfunnsansvar på vegne av storsamfunnet.

Vi trenger vekst, verdiskapning og næringsvennlige kommuner i hele landet, har kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner uttalt. **KS Bedrifts innspill dreier seg nettopp om å kombinere de miljøpolitiske målene med verdiskapning og arbeidsplasser i hele landet der folk bor. Dette er felles mål for nasjonale og lokale myndigheter.**

Avfall er en ressurs som oppstår lokalt. Ved å gjenvinne avfallet, kan disse ressursene være grunnlag for lokal verdiskapning. Vi må utnytte dette potensialet fremfor å være en råvareeksportør. Norge har et svært godt grunnlag for kretsløpstenkning, og den muligheten må vi benytte. Det danner grunnlaget for et grønt skifte og grønn konkurransekraft lokalt, regionalt og nasjonalt.

2. Mål for avfallspolitikken

Samfunnsutvikling

Kommuneloven regulerer kommunens oppgaver slik at planarbeidet på alle myndighetsnivå skal trekke i samme retning. Det betyr at kommunen må tenke helhet for å nå ulike mål på vegne av storsamfunnet.

På miljøområdet betyr det at ren luft, rekreasjonsområder for befolkningen, kollektivtransport, utvikling av fornybar energi, ressurseffektiv håndtering av avfall og mye mer, skal sees i sammenheng før tiltak settes ut i livet.

Kommunale selskap er viktige verktøy for kommunene i deres rolle som samfunnsutviklere.

Nye løsninger, investeringer og tiltak som bidrar til å utføre oppdraget med å minimere utslipp til jord, luft og vann er en helt vesentlig del av den samfunnsansvarlige forretningsdriften som skal gi innbyggerne et godt miljø. De varene som produseres i dag vil fortsatt utgjøre en utfordring for miljøet i tiår framover, selv om det også legges om til miljøvennlig produksjon i mange nye produkter.

KS Bedrift mener ny regulering må ivareta det helhetlige samfunnsoppdraget som kommunene har. Å utnytte ressursene i avfallet er en del av denne helheten, og vi må stadig forbedre løsninger som eksisterer – også for avfall som ennå ikke anses som en verdifull ressurs.

Klima, energi og forurensning

Helhetlig avfallspolitikk gir et godt insitament for å utnytte avfallsressursene lokalt. Dette sporet har medlemmer i KS Bedrift fulgt lenge på vegne av sine eiere, og det virker.

Fjernvarme

Kommunene har allerede satt i gang en formidabel satsing for å fjerne forurensende oljefyrer og vedovner i de store byene. Fjernvarme, basert på forbrenning av restavfall som ikke egner seg til materialgjenvinning, bidrar ikke bare til renere luft, men fornuftig utnyttelse av restavfall.

Allerede i 2002 pekte Olje- og energidepartementet på vannbåren varme som et viktig tiltak for å diversifisere energitilførselen til de store byene. Det skjedde etter omfattende debatter om tilgang på kraft i kjølvannet av tørrårene i 1996 og 2002. Utfordringene med restavfall som ikke lenger kunne legges på deponi, og som heller ikke egnet seg til materialgjenvinning, var dermed løst.

Bioressurser

Flere av våre avfallsbedrifter og renseanlegg bidrar også til produksjon av biogass med biorest til gjødselprodukt eller kompost fra lokalt oppståtte ressurser fra matavfall, trevirke, fiskeri og slam.

Utviklingen er allerede i gang, men selv i områdene rundt Oslo mangler det et tilstrekkelig marked og infrastruktur for økt satsing på biogass. Dersom en skal få til en satsing i større skala, bør også landbruket bidra med ressurser inn i produksjonen. Biogassanleggene produserer biogass og en biorest som tilbakeføres til landbruk. I mange sammenhenger utgjør bioresten – og i noen tilfeller bruken av husdyrgjødsel i kombinasjonsanlegg – en minst like stor ressurs- og klimagevinst som biogassen. Ved å utnytte nær alt som kommer ut av slike anlegg kan vi skape vekst og bidra med flere hender i arbeid. Samtidig reduseres utslippene og vi begrenser fotavtrykket.

Et anlegg i Norge som har fått til et slikt samarbeid med landbruket er nylig åpnet utenfor Tønsberg, og kalles «Den magiske fabrikken». Der vil biogass produseres for bruk i transportsektoren lokalt og regionalt. Der vil også varme og bio-rest tilføres veksthus som nå er under bygging i tilknytning til anlegget (<http://www.vesar.no/den-magiske-fabrikken>). Dette er lokal kretsløpstenkning i praksis.

Forurensing fra tunge kjøretøy og maskiner kan løses der det er politisk vilje. Det å få på plass infrastruktur som sikrer mer miljøvennlig drivstoff i transport- og bygg- og anleggsnæringen er noen av de lavest hengende fruktene i det grønne skiftet. Men det må infrastruktur på plass, og økonomisk drahjelp til for å utvikle dette videre.

Slike tiltak vil treffe et lokalpolitisk behov mange steder, samtidig som det vil bidra til å øke Norges grønne konkurransekraft.

Vanskelig å unngå at restavfall fortsatt vil oppstå i mange tiår

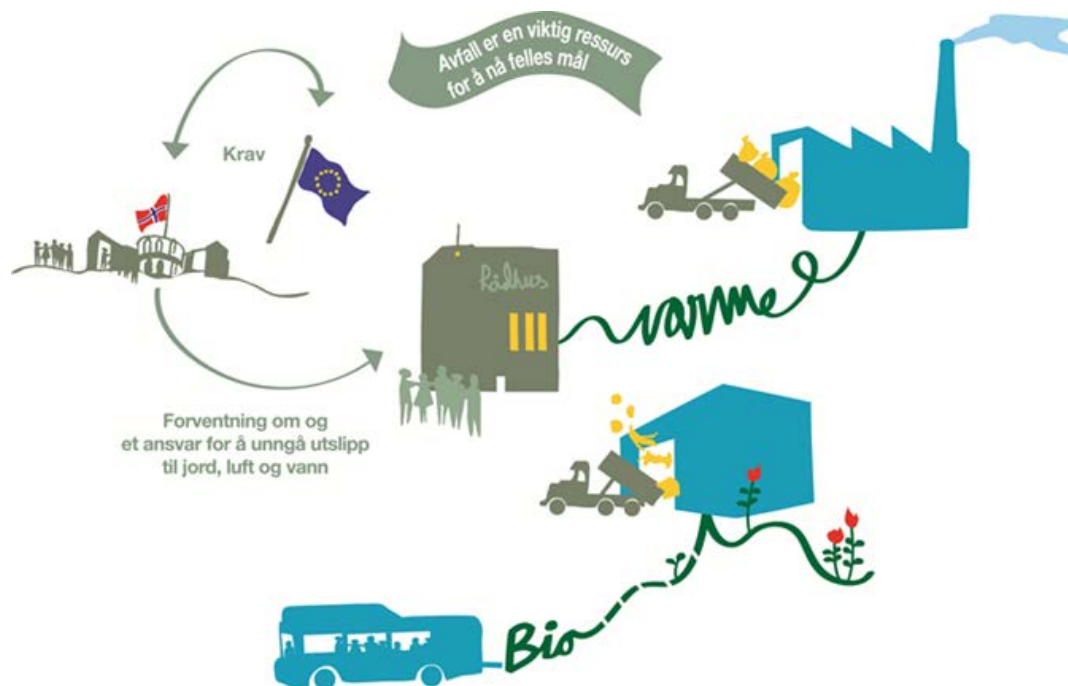
En god avfallspolitikk baseres på stabile rammebetingelser. Det siste tiårets raske utvikling innen ressursutnyttelse, har også ført til beslutninger og investeringer som i ettertid er kritisert fra ulike hold.

For eksempel ønsket nasjonale myndigheter for en tid tilbake å få avfallet bort fra deponiene. Kommunene ble bedt om å få på plass alternativ behandlingskapasitet. Kommunene leverte og etablerte blant annet moderne energigjenvinningsanlegg som skulle sikre kapasitet og fjernvarme i hele anleggets levetid – slik god planlegging krever. Flere har i ettertid kritisert kommunene for overetablering.

Dette er ett eksempel på behovet for langsiktige og forutsigbare rammebetingelser for en slik ønsket etablering av anlegg som løser felles utfordringer. På den måten vil bærekraftige investeringer bidra til etablering av nasjonal behandlingskapasitet og gode løsninger for felles utfordringer. Denne grunnleggende infrastrukturen må gis rammer for fortsatt forbedring og utvikling på linje med nye mål i avfallspolitikken.

EUs målsettinger om overgangen til kretsløpsbasert økonomi, må danne grunnlaget for de langsiktige målene i Norge. Forutsigbarhet og langsiktighet er grunnleggende og nødvendig for hvordan nye metoder, teknologier og løsninger utvikler seg.

KS Bedrift mener en kombinasjon av pisk og gulrot er helt nødvendig for en rask nok utvikling som bringer Norge til et lavutslippssamfunn i 2050, og som bidrar til å løse landets klimaforpliktelser allerede i 2030.

Avfallsbransjen skaper verdier lokalt og regionalt

De siste tiårene har den kommunale avfallsbransjen vært sentral i utviklingen av bærekraftige løsninger innen ressursutnyttelse av avfall. Det har skjedd mye på veien fra å etablere avfallsbedrifter som hovedsakelig håndterer et problem, til nåtiden hvor avfall i stor grad også behandles som en ressurs for verdiskaping og et virkemiddel for å nå nye mål i miljøpolitikken.

Dette er en utvikling som så vidt har startet, og stadig flere ser mulighetene i de ressursene de forvalter. I dag er man godt i gang med å sikre en nasjonal kapasitet for energigjenvinning av avfall for levering av fjernvarme fra restavfall som ikke egner seg til materialgjenvinning. Det er viktige bidrag til bedre luft i byer og tettsteder flere steder i vinterlandet Norge.

Etablering av flere biogassanlegg, bedre sorteringsløsninger for materialgjenvinning, og nye måter å benytte biorest og kompost på for dyrking av ny mat har også bidratt til god utnyttelse av lokalt oppståtte avfallsressurser. Dette er investeringer med perspektiver for de neste 20-40 år.

Lokal kretsløpstenkingen bidrar både til verdiskaping og miljøpolitisk måloppnåelse.

KS Bedrift mener at Norge kan nå mål ved at kommunene bidrar med løsninger for materialgjenvinning, god avfallsbehandling og fornybar fjernvarme.

Samarbeid mellom kommunale og private må til for å lykkes

Et viktig funn i Menon-rapporten fra 2015, om kommunale avfallsbedrifters samfunnsnytte, er at disse selskapene har høy verdiskaping sammenliknet med øvrige fastlandsindustri¹. Likevel må disse selskapene hele tiden utvikle seg både organisatorisk og teknologisk for å være kostnadseffektive og legge grunnlag for grønn vekst. Overgangen til et mer bærekraftig samfunn har så vidt startet, og flere må se mulighetene i de ressursene vi allerede forvalter.

Avfall er i stor grad også blitt en internasjonal handelsvare. Markedets krav og mer internasjonal konkurranse fordrer at vi utvikler oss og tilbyr enda mer effektive og konkurransedyktige løsninger. Forbrukere og næringslivet blir stadig mer miljøbevisste. Til nå har det meste av denne nye kunnskapen i stor grad blitt utviklet i kommunenes selskaper, eller i ulike samarbeidende konstellasjoner mellom det offentlige og private.

Ressursene i avfallet har et betydelig potensial for utnyttelse. Gjennom en effektiv forvaltning av disse ressursene, kan vi skape lokal vekst og arbeidsplasser og samtidig få ned utslipp. For å få dette til må vi utnytte samfunnets samlede avfallskompetanse fullt ut. Dette krever at også private aktører stiller med nødvendig kapital for videreutvikling som gir verdiskaping i Norge. Et godt samarbeid mellom kommunale og private aktører kan skape bærekraftige og verdiskapende bedrifter til beste for hele landet. KS Bedrift imøteser en slik utvikling.

Det som likevel er enda viktigere, er at vi nå må ha et bedre samarbeid mellom de som har kompetanse om avfallsressurser, og andre aktører som er involvert i samfunnsutviklingen, slik som planleggere og produktutviklere. Lokalt, regionalt og nasjonalt

Økt verdiskaping avhenger av å utnytte de mulighetene som finnes i det lokale ressursgrunnlag enda bedre.

KS Bedrifts medlemmer har vært i forkant i utviklingen av innovative løsninger for avfalls- og gjenvinningsbransjen. Nå er det på tide at den private sektoren henger seg på og at alle parter samarbeider godt.

Menon Business Economics gjennomførte en analyse av kommunale avfallsbedrifters samfunnsnytte i 2015. Den viste at kommunale avfallsselskap bidro med en gjennomsnittlig verdiskaping per sysselsatt på 0,9 millioner kroner i 2013.

Det betyr at gjennomsnittlige verdiskapingen per sysselsatt i kommunale avfallsselskaper er høy sammenliknet med det øvrige fastlands-Norge.

Verdiskapingen i de kommunale avfallsselskapene var på 2,8 milliarder kroner i 2013. Totalt bidro de kommunale avfallsselskapene, inkludert underleverandørene, med en verdiskaping på 3,8 milliarder til totalt BNP i 2013.

Kilde: Menon-rapport 13/2015

¹ Kommunale avfallsbedrifters samfunnsnytte nasjonalt og regionalt, Menon-publikasjon 13/2015

Mål og statistikk

Avfallsstatistikk er førende for flere milliardinvesteringer over hele landet. Derfor er det viktig at Norge stadig utvikler rapportering og måling på en måte som kan gi best mulig grunnlag for beslutninger. I dag er ikke statistikkene presise og nyttige nok, selv om det er stadig forbedringer.

Blant annet blir en betydelig andel av husholdningsavfallet håndtert av private aktører og feilaktig registrert som næringsavfall i nasjonale statistikker. I tillegg vil det komme føringer fra EU, og de vil bety endringer i datainnsamling og beregninger. Statistikkene bør gjenspeile forholdene slik de er i Norge, da de gir grunnlag for planlegging og investeringer her. I tillegg må statistikken kunne brukes inn i Eurostat-sammenheng.

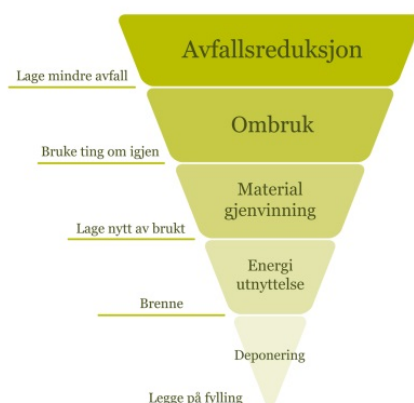
Ambisiøse mål for miljøriktig håndtering av avfallet avhenger av pålitelig statistikk og målemetoder. Uten god statistikk blir prosentmål lite treffsikkert. Ideelt burde vi først vite hvor vi står, før nye mål utarbeides. Uansett er det behov for en tydelig retning. På kort sikt må det utvikles bedre definisjoner, metoder og statistikk. På lengre sikt må ressursforvaltning stå i fokus.

KS Bedrift foreslår at nytt regelverk innfører jevnlig revisjon av mål og retning, slik at målene både er gode, ambisiøse og realistiske. Norge bør etterstrebe systemer for effektiv rapportering og som alle involverte parter har nytte av.

Avfallshierarki

Kommuner og deres selskaper gjør en innsats på alle nivåene av avfallspyramiden. Det er en god rettesnor og KS Bedrift mener man skal ha gode grunner for å fravike hierarkiet. Avvik må begrunnes etter samfunnsøkonomiske beregninger.

Et eksempel er når kommunen ser på hele sitt miljøansvar, og bruker avfall som ressurs for å løse andre oppgaver enn bare å ta vare på ressursene i avfallet. Det gir god samfunnsnytte lokalt og regionalt.

KS Bedrift mener nytt regelverk bør ha avfallshierarkiet som førende prinsipp og at unntak fra dette prinsippet skal være godt begrunnet sosialt, miljømessige og økonomisk – altså bærekraftig **og samfunnsnyttig**.

3. Tilliggende lovverk

Norsk avfallspolitikk springer ut av forurensningsloven, og er først og fremst skapt for å beskytte innbyggerne mot utslipp til jord, luft og vann. Det kan være en utfordring i mange tilfeller å se hvordan dette virker sammen med andre lovverk, som i mange tilfeller har andre mål. Blant annet legges det mye vekt på et konkurranseregelverk som har opphav i EU-retten.

I mange tilfeller oppleves dette som svært utfordrende for kommunale avfallsselskap, som i praksis, og gjennom vedtekter, er gitt et samfunnsoppdrag med å gjennomføre oppgaver og mål som kommunene har innenfor miljøområdet. Det er derfor viktig at også tilgrensende regelverk legger til rette for at klimamålene kan nås.

Slike regelverk er blant annet statsstøtteregele, anskaffelsesreglene, selvkostregelverket, ny kommunelov og IKS-loven. Sammen skaper disse rammene som kommunene og de kommunalt eide avfallsbedriftene har for å bidra til at Norge kan oppnå klimamål. Det er avgjørende at regelverk ikke undergraver hensikten med annet regelverk.

Offentlige anskaffelser

Nytt regelverk for offentlige anskaffelser er vedtatt, og trer trolig i kraft ved årsskiftet.

KS Bedrift mener det er svært viktig at regelverket for offentlige anskaffelser legger til rette for at det kan gjøres effektive, konkurransedyktige og innovative anskaffelser, som sikrer at både kommunene og de kommunalt eide bedriftene får nødvendige rammer for å ivareta det samfunnsansvaret de har.

Regelverket for offentlige anskaffelser må åpne for samarbeid mellom offentlige virksomheter, for at bestemmelsene i regelverket om egenregi, utvidet egenregi og enerett bevarer. Dette er bestemmelser som gjør det mulig for kommuner og kommunalt eide bedrifter å organisere seg slik at de får levere gode tjenester og samtidig ivareta sitt samfunnsansvar, og å sørge for at Norge beveger seg stadig nærmere en sirkulær økonomi.

Selvkost og finansiering

Selvkostregelverket skal bidra til hensiktsmessig og effektiv bruk av offentlige midler.

KS Bedrift mener det er viktig at beregning av selvkost fortsatt må kunne baseres på faktiske finanskostnader.

Forutsigbarhet ved investeringer gjør det mulig for kommuner å investere i avfallsbehandlingsanlegg.

Nærhetsprinsippet

Det å utnytte ressursene mest mulig lokalt følger av EUs nærhetsprinsipp gjennom avfallsdirektiv 2008/98/EC av 19. november 2008.

KS Bedrift mener det er viktig å verne om det såkalte nærhetsprinsippet i regelverket for offentlig støtte.

Definisjonen av nærhetsprinsippet i avfallsdirektivet innebærer at blandet husholdningsavfall («mixed municipal waste») i størst mulig grad skal håndteres i nærhet til der hvor det er oppstått. Hensikten er blant annet å begrense transport av avfall over lange avstander med tilhørende forurensning og slitasje på veiene.

Et enda viktigere moment er behovet for lokal verdiskaping. Vi må utnytte muligheter lokalt og regionalt, før avfall blir en vare internasjonalt.

Statsstøtteregeverket

Det er viktig at man bruker det handlingsrommet og de muligheter som finnes i regelverket for offentlig støtte, for å sikre at avfallshåndtering fortsatt ivaretas til beste for samfunnet, i tillegg legger det til rette for å nå politiske klimamål.

KS Bedrift mener norske myndigheter må gjøre sitt for å sikre at avfall ses på som en tjeneste av allmenn økonomisk betydning, der også hensyn til miljø og nærhet vernes.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe «Konkurranse på like vilkår» som skal ta utgangspunkt i regelverket for offentlig støtte, og se nærmere på om kommuner og kommunalt eide bedrifter har fordeler når de selger tjenester i konkurranse med private. I dette arbeidet er det svært viktig å sikre at offentlige myndigheter er i stand til å løse sine oppgaver på en god og effektiv måte, og at de fortsatt skal kunne utføre sitt offentlige samfunnsoppdrag.

Reformer i øvrig regelverk

Kommuners og kommunalt eide bedrifters rammer vil påvirkes av kommende endringer i annet regelverk: arbeid med ny kommunelov, endringer i IKS-lov, ny havne- og farvannslov mm.

I alle disse lovarbeidene er det viktig at regjeringen passer på at kommunene og de kommunalt eide bedriftene får rammer som gjør at de kan fortsette å være lokale pådrivere for den nødvendige overgang til en sirkulærøkonomi. Slik kan de ivareta sitt samfunnsansvar og bidra til gode klimaløsninger lokalt og samtidig bidra til fremtidsrettede arbeidsplasser som krever høy kompetanse.

Det er viktig at vi har et rammeverk som ivaretar innbyggernes interesse i hele landet, også i distriktene. I disse prosessene vil vi ivareta kommunenes rett til å velge lokalt tilpassede løsninger.

KS Bedrift mener det er viktig at offentlig eide bedrifter får anledning til å drive virksomheten på linje med private, uavhengig av konkurransesituasjonen i det aktuelle markedet. I den forbindelse mener vi det er behov for å se på og endre formuleringen i unntaket fra offentleglova for bedrifter «i direkte konkurranse med og på like vilkår som private».

4. Økonomiske virkemidler

Følge spillereglene – tilsyn

Det er allerede mange lover og god regulering av avfalls- og gjenvinningsområdet. Fra flere hold i bransjen etterlyses det allikevel mer kontroll, tilsyn og sanksjoner.

Myndighetene må bruke mer av de allerede tilgjengelige verktøyene for å hindre uønsket adferd. Uærlige aktører kan undergrave et velfungerende system dersom de får fotfeste. Videre kan det medføre unødvendig forurensing, ulike vilkår og skjev konkurranse.

I diskusjonen om hvorvidt konkurranse skjer på like vilkår har det vært et ensidig fokus fra private avfallsaktører. Det påstås at kommuner og deres selskaper bryter regelverket, mens EFTA Surveillance Authority (ESA) gang på gang slår fast at regelverket blir fulgt. KS Bedrift mener det må være en selvfølge for alle parter å følge faktisk regelverk, både fra privat og kommunal side.

KS Bedrift ber om at nasjonale myndigheter følger opp regelverk og verktøy man allerede har. Der myndigheten er delegert, er det viktig at ansvar og finansiering er tydelig avklart.

Gebyr – muligheter og begrensninger

Renovasjonsgebyret er basert på selvkost. I forurensningslovens § 34 oppfordres kommunene til å differensiere gebyrsatsene med sikte på å stimulere til økt grad av gjenvinning. Loven krever også at farlig avfall fra husholdningene (inntil 1000 kg) skal leveres vederlagsfritt.

KS Bedrift vil at kommunene skal beholde frihet til å utvikle gebyrstrukturer som støtter opp om de lokale løsningene. Vi ønsker at nye krav ikke overstyrer kommunens handlingsrom ytterligere.

Vrakpant på mindre fritidsbåter

Kasserte fritidsbåter blir i altfor liten grad levert inn til godkjent mottak. Miljødirektoratet har levert et forslag for å få inn flere båter, og å sikre finansiering av innsamling og behandling. I utkastet fra direktoratet er det foreslått at fritidsbåter som leveres fra husholdningene skal kunne leveres til kommunale mottak og at kostnaden dekkes over renovasjonsgebyret. Se punktet over om gebyrer.

I dag er det vanlig å kunne levere fritidsbåten til kommunalt mottak. Dagens praksis er det samme som Miljødirektoratet foreslår at Klima- og miljødepartementet skal vurdere. Problemet er at det åpenbart ikke fungerer godt nok for å få flere til å levere båter til godkjent mottak. Dagens løsning – og altså forslaget fra Miljødirektoratet - er ikke tilstrekkelig for å unngå at båter senkes og etterlates i naturen.

KS Bedrift mener Miljødirektoratets utkast om finansiering av kasserte, mindre fritidsbåter over renovasjonsgebyret ikke treffer godt nok. Det må andre incentiver til for å sikre levering av kasserte fritidsbåter til godkjent mottak. En statlig finansiert vrakpant på de mindre fritidsbåtene (<5,5 meter) fra husholdningene kan være det nødvendige incentivet for innbyggerne til å levere båtene til godkjente mottak.

Produsentansvar

Produsentansvaret er en mekanisme som skal sikre at forurensere betaler. I de tilfellene der produsenter og importører har ansvar for produkter som håndteres av kommunene, er det viktig at nasjonale myndigheter legger til rette for godt samarbeid for å nå målene.

Kommunene bidrar til stordriftsfordeler på innsamling av alle typer husholdningsavfall og skal ha dekket sine kostnader for å håndtere avfall fra de mange ulike produsentansvarsordningene.

Produsentansvar innebærer mer enn de økonomiske aspektene, men i dette avsnittet begrenser vi oss til å kommentere dekning av kostnadene. Vi viser for øvrig til innspill til Miljødirektoratets arbeid med blant annet forskriftsfesting av produsentansvar for emballasje.

KS Bedrift understreker at utvikling av eksisterende produsentansvarsordninger og evt. nye ordninger blant annet skal sikre at kommunenes kostnader til å håndtere dette avfallet dekkes. Kommunene må være en aktør i utvikling av eksisterende og kommende produsentansvarsløsninger.

5. Beredskap, innsamling og behandling av avfall

Beredskap

Avfallsbransjen ønsker å håndtere avfall stadig høyere i avfallspyramiden. I blant glemmes det at vi også må være forberedt på uforutsette situasjoner der materialgjenvinning og avfallsforebygging må komme i andre rekke. Heldigvis kunne Lindum i Drammen tilby deponiplass for de enorme mengdene med bygningsavfall etter terrorangrepet i regjeringskvartalet.

Nye situasjoner med opprydding av oljeforurensning etter skipsforlis eller utslipp fra oljerigger kan kreve regionale ressurser også på avfallssiden. Tilfeller av dyre- og plantesykdommer med betydelig skadepotensiale gjør at lokal kapasitet for sikker forbrenning av kontaminert materiale er viktig. I slike situasjoner bidrar kommunene med å ta sitt samfunnsansvar og sørger for raske løsninger gjennom tilstrekkelig deponikapasitet og energigjenvinning. Offentlig beredskap må planlegges, også i fremtiden.

KS Bedrift mener det er viktig å sikre beredskapskapasitet i lokale og regionale anlegg. Det skal være en del av samfunnsansvaret, og dermed også en del av kommunens valg av løsninger. Kommunen må få tilstrekkelig handlingsrom til å planlegge og investere i løsninger som sikrer at samfunnsansvaret kan ivaretas.

Helhetstenkning om avfallsinnsamling

Det er regjeringens og stortingets ønske med tettere bosetting rundt trafikknutepunkt og i byer.

Statistikken viser at nordmenn flest bor og jobber i byer, og stadig flere vil det bli dersom befolkningsprognosene fra SSB slår til. Mindre trafikk gir bedre boområder i urbane områder.

Avfallsinnsamling må utvikle seg i takt med samfunnet for øvrig. Det betyr å ta i bruk ny teknologi, men også å bruke regelverk slik at vi slipper tilstander som er prøvd ut i Irland og foreslått i Danmark – frislipp av avfallsmarkedet som betyr at flere renovasjonsbiler skal kjøre de samme gatene. Dette gir det motsatte av stordriftsfordeler og skaper i tillegg et trafikkbilde som samfunnet ønsker seg bort fra.

KS Bedrift mener kommunen fortsatt skal ha ansvar for helhetlig planlegging av avfallshåndtering, blant annet ved å legge til rette for best mulig trafikkbilde, inkl. innsamling av avfall. Regelverk må støtte opp om dette.

Infrastruktur

Innsamling og transport av avfall har flere sider: HMS for transportøren, tariffmessige forhold, unngå unødig trafikk, ivareta ressursene i avfallet og konkurransenøytrale tjenester dersom de settes på anbud.

Offentlig eierskap sikrer tilgang til infrastrukturen, nå og i fremtiden. I dag er det vanligste at kommunen selv, eller private, kjører renovasjonsbiler i ulik størrelse på veiene, eller at innsamler henter avfallet i containere knyttet til avfallssug.

Nedgravde containere og avfallssug

Kommunen tar i bruk innovative løsninger som den kjøper fra private leverandører. Nedgravde containere og avfallssug vil bidra til mindre utslipp til luft, bedre brann- og trafikksikkerhet, bedre arealutnyttelse og mer estetiske løsninger.

Kommuner har ikke tilstrekkelige juridiske virkemidler for å sikre prosjektering av helhetlige avfallsløsninger for både husholdnings- og næringsavfall tidlig i byggeprosesser, eller ved oppgradering av eksisterende områder.

KS Bedrift mener det er avgjørende for kommunen å sikre offentlig tilgang til kritisk infrastruktur – slik avfallsinnsamling er. KS Bedrift mener at kommunene må få større forutsigbarhet innen planlegging, prosjektering og bruk av nedgravde avfallsløsninger. Dette vil bidra til mer helhetlig samfunnsutvikling som totalt sett vil gi økt samfunnsøkonomisk gevinst.

Tillatelser

Lovverket for avfallssektoren skal sikre samfunnet mot forurensning, og vi må unngå useriøse aktører for å nå våre mål. Det betyr at det må følge forpliktelser med tillatelser til å håndtere avfall, også når avfallet er sortert og på vei til å bli sekundært råstoff.

Eksport

Useriøse aktører kan tjene penger på å spekulere i lovbrudd. Vi må unngå flere historier om kjemikalier fra EE-avfall som renner ut i drikkevann og giftig røyk fra plast på fjerne strender i land som ikke har samme miljølovgivning som i Norge. Vi trenger heller ikke historier om avfall som tar veien ut av landet når det ikke er gitt tillatelse til eksport. Seriøse aktører - både offentlige og private

– forholder seg til regelverket, men taper konkurransekraft i et marked der det er mulig å snike seg unna.

KS Bedrift mener det er viktig med god oppfølging av eksporttillatelser og sanksjoner mot useriøse aktører.

Samtykke

Ingen skal samle inn husholdningsavfall uten kommunens samtykke, sier forurensningsloven. Miljødirektoratet anser at all innsamling av husholdningsavfall som utføres av private aktører, vil kreve en form for godkjenning. Dette inkluderer også utleie av containere fra private aktører som benyttes til innsamling av avfall fra husholdninger og hytter.

KS Bedrift er tilfredse med Miljødirektoratets avklaring om at andre som samler inn husholdningsavfall må ha en form for godkjenning, og vi mener dette vil bidra til at kommunene kan fortsette å ivareta sitt samfunnsoppdrag med å redusere utslipp til jord, luft og vann.

Behandling

Kommuner og deres bedrifter har lenge sittet i førersetet for å utvikle ulike behandlingsløsninger for avfall. Delvis fordi regelverket tvinger frem bedre løsninger, men også fordi det kommunale samfunnsansvaret bidrar til helhetlige løsninger.

Nedstrømsløsninger – marked

Det er verken god avfallspolitikk eller samfunnsøkonomisk lønnsomt å sortere for sorteringens skyld. Og avfall er ingen ressurs før noen ser nytten av den. Derfor må det stimuleres til etterspørsel etter sekundære råstoffer, slik at avfall utnyttes bedre enn i dag.

KS Bedrift mener staten kan bidra til å stimulere til økt etterspørsel etter sekundære råstoffer gjennom regelverk om anskaffelser og økodesign. Det er også behov for å legge til rette for insentiver til næringsutvikling og produksjon med sekundære råstoffer.

Teknologinøytralitet

Vi har sett mye innovasjon i avfallshåndteringen de siste tiårene. Det meste skjer i kommunene og deres selskaper i søken etter løsninger som er bedre for miljøet, innbyggerne og kommuneøkonomien.

Enkelte fremhever ulempen ved å ha ulike avfalls løsninger rundt i landet, men KS Bedrift vil minne om at ulikhetene har bidratt til innovasjon; naboene har sett og lært – og deretter utviklet bedre løsninger. Landet vårt er også svært ulikt sammensatt befolkningsmessig og geografisk. Det fordrer også ulike løsninger. Derfor er det svært viktig for at regelverket knyttet til avfallshåndteringen er teknologinøytralt.

KS Bedrift mener et avfallsregelverk som er teknologinøytralt vil fremme innovasjon og bidra til riktigere løsninger tilpasset lokale forhold.

Anlegg og forutsigbarhet

Kommunene og deres selskaper behandler avfall i gode og onde dager. Det betyr at nasjonale myndigheter og innbyggere kan stole på at avfallet blir håndtert, uansett kundegrunnlag og topografi. Også når det oppstår uforutsette avfallsmengder eller -typer.

Storsamfunnet må også ta ansvar for det avfallet som ikke kan brukes om igjen, enten fordi det inneholder miljøgifter som vi ønsker å ta ut av kretsløpet eller fordi det ellers ikke lar seg gjenvinne.

Det kreves god planlegging og forutsigbarhet for å drive anlegg i den størrelsen som gir samfunnsøkonomisk og forsvarlig drift. Dette gjelder for alle typer anlegg som håndterer og behandler avfall, og det sikrer nasjonal beredskap.

KS Bedrift mener nytt regelverk må se nye politiske initiativ i sammenheng med eksisterende løsninger, slik at det gir bærekraftig investeringstakt. Regelverket må også bidra til å sikre nasjonal kapasitet i alle typer anlegg, også med tanke på fremtidig husholdningsavfall og beredskap.

6. Avfallsforebygging

Mat

Matavfall kan unngås både ved planlegging og innkjøp. I tillegg kan spiselig mat til overs kanaliseres til matsentraler og lignende. Når matavfall først oppstår skal kommunene være blant dem som håndterer dette, enten i ordinær drift eller i beredskap, slik vi så behov for destruksjon da fugleinfluentaen pågikk for noen år tilbake.

KS Bedrift støtter tiltak som hindrer at matavfall oppstår, og ser frem til regulering som styrker nedstrømsløsninger for matavfall og avsetning for produkter og restprodukter fra behandling av våtorganisk avfall.

Økodesign

Økodesign har et stort potensiale for å fremme grønn konkurransekraft, sikre effektiv ressursbruk og skape fremtidsrettede arbeidsplasser.

KS Bedrift har i lang tid ønsket at produsentansvaret styrkes med tanke på økodesign. Vi ser at kommunenes oppgave først og fremst, sammen med øvrig avfalls- og gjenvinningsbransje, er å bidra med tilbakemeldinger om hva slags avfall som blir levert. Der det er mulig, gir vi tilbakemelding om utfordringer ved salg og avsetning av avfallsressursene.

KS Bedrift ønsker velkommen krav til økodesign og at disse kravene også blir en del av produsentansvaret der det finnes. Det er viktig at kravene ikke blir særnorske, siden både produkter og avfallsstrømmer krysser landegrenser, i hovedsak innen EU/EØS.

Forsøpling

Avfall på avveier er et miljøproblem som bekjempes på flere arenaer. Virkemidlene i form av regelverk er så godt som tilfredsstillende. Men det mangler en god løsning for finansiering av opprydding av forsøpling, altså det herreløse avfallet.

KS Bedrift mener opprydding av forsøpling skal følge prinsippet om at forurensere betaler. Vi ønsker at flere aktører enn kommunene og husholdningene tar ansvar for finansieringen, blant annet bør det inn som en del av produsentansvaret.

7. Kompetanseoppbygging

Forskning

Nasjonale myndigheter har kraft og mulighet til å prioritere forskning innen avfall og gjenvinning. Vi må både få mer kunnskap og dele den kunnskapen vi har.

Aktuelle forskningsområder finnes innen avfallsforebygging, kretsløpsbasert produksjon av varer og tjenester, og håndtering av avfallet slik at det gir sekundære råstoffer som er ønsket i et marked.

Det er viktig å bruke ulike tilnærminger for å sikre en helhetlig kunnskap. Derfor må ikke bare tradisjonelle gjenvinningsfag være representert, men også blant annet økonomiske, statsvitenskapelige og juridiske fag. Funn fra en slik interdisiplinær satsing kan legge grunnlaget for fremtidsrettet vekst og nye arbeidsplasser.

KS Bedrift mener nasjonale myndigheter bør prioritere kretsløpsøkonomi i utvikling av høyskoler og universiteter. EØS-midler bør også styres til prosjekter som utvikler både kunnskap og markeder som bidrar til å få Norge over i en sirkulær økonomi.

Beste praksis

Norge har kommet svært langt de siste 30-40 årene. Innen avfalls- og gjenvinningsbransjen har det skjedd en rivende utvikling. En viktig grunn er kunnskapsdelingen mellom kommuner.

Det foreligger mye nyttig FoU-arbeid allerede, og nå må dette omformes til praksis samtidig med at FoU-innsatsen opprettholdes. Vi kan alltid bli bedre, men for å måle forbedring må vi ha godt grunnlag gjennom statistikk, målemetoder, kompetanse og ressurser.

Det er en utfordring at det har utviklet seg et skille mellom husholdningsavfall og næringsavfall, mellom selvkost og konkurranse. Tidligere var det en sterk kultur for å dele kunnskap. Dette er i ferd med å bli svekket etter hvert som stadig mer av avfallssektoren privatiseres. Kommunene har fortsatt en viktig rolle å spille på dette området, og det må stimuleres til bedre samarbeid og kompetanseutvikling på tvers av skillet mellom privat og kommunal virksomhet.

KS Bedrift ønsker at nytt regelverk tar hensyn til behovet for kunnskapsdeling og legger til rette for at konkurranse ikke kommer i veien, men heller utgjør er verktøy for å nå mål. I tillegg bør det etableres gode arenaer for kunnskapsdeling både internt i avfalls- og gjenvinningsbransjen, og mellom ulike bransjer.